

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Stappenplan voor het handelen bij signalen
van huiselijk geweld en kindermishandeling

Geactualiseerde versie 2016

Inhoud

Inleiding	5
Leeswijzer bij het basismodel	5
I Doel en functie van de meldcode en van het basismodel	6
1.1 Aanleiding voor het basismodel meldcode	6
1.2 Functies van de meldcode	7
1.3 Doel van het basismodel meldcode	8
II Een beschrijving van de stappen	11
2.1 Inleiding	11
2.2 De stappen die beroepskrachten geacht worden te zetten	12
2.3 Verantwoordelijkheden van de organisaties	24
III Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht	25
3.1 Inleiding	25
3.2 Inhoud en doel van het beroepsgeheim	25
3.3 Conflict van plichten	27
3.4 Wettelijk meldrecht kindermishandeling en huiselijk geweld	28
IV Voorbeeld meldcode bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling	30
IVa Stappenplan bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling	31
IVb Verdeling van verantwoordelijkheden voor het zetten van de stappen en het beslissen over het al dan niet doen van een melding	36
IVc Verantwoordelijkheden van [naam organisatie]	37

Inleiding

Dit basismodel is geschreven voor de functionarissen die binnen een instelling, organisatie of praktijk een meldcode opstellen. Met behulp van dit basismodel kan de meldcode op maat worden gemaakt van de betreffende organisatie of praktijk. Aan dit basismodel is een voorbeeld van een meldcode toegevoegd om te laten zien hoe een meldcode er zou kunnen uitzien.

Leeswijzer bij het basismodel

Het basismodel bestaat uit vier delen.

- Deel één beschrijft het doel, de reikwijdte en de functies van het basismodel meldcode.
- Deel twee beschrijft de stappen die in de code voor de eigen organisatie of praktijk moeten worden opgenomen en ook de verantwoordelijkheden van de organisatie.
- Deel drie biedt achtergrondinformatie over het beroepsgeheim en over de verhouding beroepsgeheim en het wettelijk meldrecht voor huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Deel vier geeft een voorbeeld van een meldcode dat kan worden gebruikt bij het opstellen van een eigen meldcode.

I. Doel en functie van de meldcode en van het basismodel

1.1 Aanleiding voor het basismodel meldcode

Sinds 1 juli 2013 zijn organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren op grond van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling verplicht om een meldcode te hanteren¹. De meldcode richt zich op huiselijk geweld en kindermishandeling, daaronder ook begrepen seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking, eergeerelateerd geweld, oudermishandeling (kind-oudergeweld), ouderenmishandeling en huwelijksdwang.

De verplichting geldt voor de sectoren:

- (gezondheids) zorg, waaronder ook geestelijke gezondheidszorg en langdurige zorg.
- jeugdzorg, jeugdhulp en ondersteuning, ook de jeugd-GGz en gesloten jeugdzorg;
- onderwijs, van basisschool tot en met hoger onderwijs, inclusief leerplichtambtenaren;
- kinderopvang en peuterspeelzaalwerk;
- maatschappelijke ondersteuning, bijvoorbeeld algemeen maatschappelijk werkers, (thuis) zorgmedewerkers en welzijnswerkers;
- justitie, waaronder de reclassering, de Justitiële Jeugdinrichtingen, en ook het Centraal orgaan Opvang Asielzoekers.

De wet geldt ook voor vrij gevestigde beroepskrachten die vallen onder (artikel 3 of artikel 34 van) de Wet op de Beroepen in de individuele gezondheidszorg (BIG), zoals: artsen, verpleegkundigen, verloskundigen, tandartsen, apothekers, gezondheidszorgpsychologen, psychotherapeuten, fysiotherapeuten, alsmede: diëtisten, logopedisten, podotherapeuten, ergotherapeuten, optometristen en laboranten.

Lokale sociale teams

Lokale sociale (wijk)teams vormen in veel gemeenten de toegang tot de maatschappelijke ondersteuning en de jeugdhulp. Ook voor deze sociale (wijk) teams, met taken in verband met jeugdhulp en/of maatschappelijke ondersteuning, geldt de verplichting om een meldcode te hebben en te gebruiken. Als er sprake is van een zelfstandige stichting, dan stelt deze een eigen meldcode op voor alle teams. Is het een netwerkorganisatie dan kan een eigen meldcode voor het team worden opgesteld, maar er kan ook worden gekozen voor een constructie waarbij de leden van het team ieder de meldcode van hun moederorganisatie hanteren.

Politie valt niet onder de Wet verplichte meldcode

Hoewel de politie een belangrijke partner is in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, geldt de Wet verplichte meldcode niet voor de politie. Dit heeft, zo wordt in de memorie van toelichting bij de wet gesteld, te maken met de specifieke positie van de politie ten opzichte van de betrokkenen bij huiselijk geweld of kindermishandeling. Het eigen wettelijk kader van de Politiewet biedt de

¹ De Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling bepaalt dat beroepsgroepen een wettelijk meldrecht kunnen uitoefenen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De wet geeft wijziging of aanvulling van bepalingen van andere wetten met het doel om de meldcode verplicht te stellen voor de betreffende sector (b.v. de Wmo, Jeugdwet, Wet Big, Wkkgz, de Wet op het primair onderwijs en de Wet op het voortgezet onderwijs).

‘De stappen maken de beroepskracht duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.’

politie, ook zonder meldcode, voldoende mogelijkheden om te signaleren en te melden².

Minimumeisen en handreiking

Bij de Wet verplichte meldcode hoort een algemene maatregel van bestuur die de (minimale) inhoud van de instellingsmeldcode beschrijft³. Dit basismodel meldcode bevat een handreiking voor het opstellen van een meldcode voor de eigen instelling of organisatie⁴.

1.2 Functies van de meldcode

De verplichting voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren om een meldcode te hanteren, heeft tot doel beroepskrachten te *ondersteunen* in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Een meldcode bevat o.a. een stappenplan. Dit stappenplan leidt de beroepskracht stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij signaleert tot aan het moment dat hij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding. De stappen maken de beroepskracht duidelijk wat er van hem wordt verwacht bij

signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en hoe hij, rekening houdend met zijn beroepsgeheim, op een verantwoorde wijze komt tot een besluit over het al dan niet doen van een melding.

Verplichtingen van instellingen en beroepskrachten

In het kader van de Wet verplichte meldcode hebben *instellingen* de plicht om:

- te beschikken over een meldcode die aan de wettelijke eisen voldoet, én
- om de kennis over en het gebruik van de meldcode binnen de eigen organisatie te bevorderen.

Van *individuele beroepskrachten* die werkzaam zijn voor een instelling waar een meldcode is vastgesteld, wordt verwacht dat zij het stappenplan van de meldcode volgen als zij huiselijk geweld of kindermishandeling signaleren, of als ze vermoeden dat hiervan sprake is.

2 Er is een landelijk model voor samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, Politie en OM (VNG, september 2015).

Dit bevat o.a. procesafspraken over melding en terugkoppeling tussen Politie en Veilig Thuis.

3 Besluit van 16 juli 2013, houdende vaststelling van de minimumeisen voor de verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling).

4 De termen organisatie en instelling worden in dit Basismodel door elkaar gebruikt. Met deze begrippen wordt bedoeld op iedere instelling, organisatie of praktijk die onder de Wet verplichte meldcode valt.

Toezicht op de naleving van de wet

Het toezicht op de naleving van de wet is in de sectoren gezondheidszorg, jeugdhulp, onderwijs en veiligheid en justitie in handen van de landelijke inspecties. Gemeenten oefenen toezicht uit op de kinderopvang en de peuterspeelzalen, en instellingen die maatschappelijke ondersteuning bieden.

De inspectie zal bij een onderzoek, bijvoorbeeld naar aanleiding van een casus met fatale afloop, onder meer nagaan of op organisatieniveau een meldcode aanwezig is en of de organisatie zich voldoende heeft ingespannen om de kennis over en het gebruik van de meldcode te bevorderen. Het handelen van de betreffende beroepskrachten zal worden getoetst aan het stappenplan van de meldcode.

1.3 Doel van het basismodel meldcode

Het basismodel meldcode is bedoeld als handreiking voor organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren bij het opstellen van een code voor de eigen organisatie of praktijk. Het basismodel is zo geschreven dat het met een aantal lichte ingrepen op maat kan worden gemaakt voor een organisatie of voor een praktijk van zelfstandige beroepsbeoefenaren die onder de Wet verplichte meldcode vallen. Bij het ontwikkelen van het basismodel is inhoudelijk zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de meldcodes en protocollen die in de jaren voor inwerkingtreding van de wet al ontwikkeld waren in de verschillende beroepsgroepen en domeinen. Daarmee sluit het basismodel meldcode goed aan bij inmiddels vertrouwde werkwijzen in het veld⁵.

Algemene termen

Vanwege het brede bereik van het basismodel meldcode zijn termen als: ‘organisatie’, ‘beroepskracht’ en ‘cliënt’ algemeen gehouden. De bedoeling is dat de meldcode voor de eigen organisatie of praktijk veel concreter is, door de beroepskrachten en de doelgroep specifiek te omschrijven en door nauwkeurig aan te geven welke beroepskrachten geacht worden welke stappen te zetten en wie er binnen de organisatie of praktijk eindverantwoordelijk is voor de beslissing om al dan niet een melding te doen. Zetten op een basisschool bijvoorbeeld alle leerkrachten de stappen van de meldcode en is de interne begeleider eindverantwoordelijk voor de beslissing om al dan niet een melding te doen? Welke rol speelt het zorg- en adviesteam hierin? Gaan in een ziekenhuis alleen artsen de stappen zetten, of ligt hier ook een taak voor verpleegkundigen, en wie draagt de eindverantwoordelijkheid voor de beslissing om een melding te doen? Hoe zijn de taakverdeling en de verantwoordelijkheid geregeld bij de reclassering of in een justitiële inrichting? Ook moet de meldcode voor de eigen organisatie of praktijk duidelijk maken: *welke functionarissen* kunnen worden geraadpleegd voor advies en ondersteuning bij het zetten van de stappen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling die in veel organisaties werkzaam zijn.

NB: Een aandachtsfunctionaris is op grond van de Wet meldcode niet verplicht. Een dergelijke functionaris kan echter wel een belangrijke rol vervullen in de ondersteuning van de medewerkers en van de leiding van de instelling in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en in het zetten van de stappen van de meldcode.

5 Zie onder meer de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld van de KNMG.

Begripsomschrijving van huiselijk geweld en kindermishandeling

In het basismodel is voor het begrip *kindermishandeling* en voor het begrip *huiselijk geweld* aansluiting gezocht bij de eenduidige begripsomschrijvingen in respectievelijk de Jeugdwet, artikel 1.1 en in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, artikel 1.1.1.

Daarbij geldt dat het ook als een vorm van kindermishandeling wordt gezien als een kind getuige is van huiselijk geweld tussen zijn ouders of tussen andere huisgenoten.

Onder de begripsomschrijving van huiselijk geweld vallen uitdrukkelijk ook: huwelijksdwang, eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking, ouderenmishandeling, geweld tegen ouders en seksueel geweld.

Niet de locatie maar de relatie is bepalend

Het gaat bij de definities van huiselijk geweld en kindermishandeling om de *relatie* tussen pleger en slachtoffer en *niet* om de locatie waar het geweld plaatsvindt. Zo valt het geweld tussen twee partners die een lat-relatie hebben onder huiselijk geweld en er is sprake van kindermishandeling als een kind getuige is van geweld tussen zijn ouders, ook als deze ouders op verschillende adressen wonen.

Geweld in een zorg- of onderwijsrelatie

Geweld gepleegd door een professional ten opzichte van een cliënt of een leerling valt buiten het bereik van de meldcode. In dat geval zijn andere wetgeving en andere stappen aan de orde, zoals het informeren van de leidinggevende en/of de directie en het inschakelen van de betreffende inspectie. In de jeugdzorg en de kinderopvang geldt een meldplicht in geval van signalen van seksueel misbruik en andere

vormen van geweld. Het onderwijs kent een meldplicht in geval van een vermoeden van een zedenmisdrijf gericht tegen een minderjarige leerling dat is gepleegd door een medewerker van de school. Voor aanbieders van en professionals werkzaam in langdurige zorg en intramurale GGz-zorg, geldt een meldplicht als zij binnen hun organisatie geweld signaleren tussen een beroepskracht en een cliënt, of tussen cliënten onderling (op grond van artikel 9 en 11 Wet Kwaliteit, klachten en geschillen zorg, de Wkkgz. Artikel 9 bepaalt dat de zorgaanbieder een interne procedure voor melding van incidenten dient op te stellen. De meldplicht inzake geweld in de zorgrelatie is bepaald in artikel 11 Wkkgz. De zorgaanbieder moet dit melden bij de inspectie).

NB: De signalen van mogelijk geweld vallen wél onder de meldcode als het geweld zich afspeelt tussen partners die beiden in een instelling verblijven, bijvoorbeeld als echtgenoten samen in een verpleeghuis, een gezinshuis of een andere instelling wonen.

Cliënt als slachtoffer, getuige of pleger

De cliënt, dit wil zeggen de persoon met wie de beroepskracht professionele contacten onderhoudt, zal niet altijd het slachtoffer zijn van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. De cliënt kan ook als vermoedelijke pleger, of in geval van een jeugdige cliënt, als getuige, bij het huiselijk geweld of de kindermishandeling betrokken zijn. Ook in dat geval zijn de stappen van de meldcode van toepassing.

Geweld tussen een leerkracht en leerling; tussen leerlingen onderling

(Mogelijk) geweld gepleegd tussen een leerkracht en een leerling of leerlingen onderling op een school valt *niet* onder het stappenplan

van de meldcode. Deze signalen behoren te worden gemeld bij de leidinggevende of de directie en tevens bij de vertrouwensinspecteur voor het onderwijs (Zie Wet op het primair onderwijs, artikel 4a, en de Wet op het voortgezet onderwijs, artikel 3).

Huiselijk geweld en kindermishandeling in relatie tot dierenmishandeling

Waar sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling, is soms ook sprake van dierenmishandeling. In dat geval kan contact worden

gezocht met een speciaal meldnummer⁶.

In de meldcode voor dierenartsen, die hen ondersteunt in het signaleren van dierenmishandeling, wordt, indien bij hen ook vermoedens ontstaan van huiselijk geweld, verwezen naar Veilig Thuis.

⁶ Het meldnummer 144 voor dieren in nood. Zie ook: '144 red een dier' op de website: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/politie/vraag-en-antwoord/behandeling-melding-144>.

II. Een beschrijving van de stappen

2.1 Inleiding

De wet stelt een aantal eisen aan de inhoud van de meldcode die een instelling maakt. Belangrijkste eis is dat de instellingscode een stappenplan bevat met minimaal vijf stappen.

In dit tweede deel worden deze vijf stappen beschreven.

Drie opmerkingen vooraf.

Eenmalige contacten

Het stappenplan gaat ervan uit dat de beroepskracht en de cliënt regelmatig contact met elkaar hebben. Dat ligt bijvoorbeeld bij de spoedeisende hulp van een ziekenhuis of bij een huisartsenpost (voor de avond- en weekenddiensten) anders. Daar is doorgaans sprake van een eenmalig contact tussen beroepskracht en cliënt, waardoor het niet mogelijk is alle stappen van het basismodel te zetten. In dat geval zou de instellingscode specifiek moeten ingaan op de te zetten stappen bij een eenmalig contact. Zo werken ambulancediensten en de spoedeisende hulp van ziekenhuizen met specifieke protocollen waarbij het zetten van vervolgstappen zo nodig in handen wordt gegeven van de huis- of kinderarts of van Veilig Thuis.

Strafrechtelijke aanpak

Als door de signalen een vermoeden ontstaat van een ernstig misdrijf, is het verstandig om de te zetten stappen, via Veilig Thuis, af te stemmen op de interventies van de politie⁷.

Gesprekken met slachtoffer en getuige kunnen het leveren van bewijs in de strafzaak namelijk belemmeren.

Verhouding tot de verwijfsindex risicojongeren

In geval van een vermoeden van kindermishandeling zal de beroepskracht, voor zover zijn instelling is aangesloten bij de verwijfsindex risicojongeren, doorgaans niet alleen de stappen van de meldcode zetten, maar *daarnaast* ook overwegen of een melding moet worden gedaan in de verwijfsindex.

Deze verwijfsindex heeft tot doel om beroepskrachten die met dezelfde jongere te maken hebben met elkaar in contact te brengen. Een melding kan worden gedaan als een minderjarige mogelijk wordt bedreigd in zijn ontwikkeling naar volwassenheid. Doel van de melding in de verwijfsindex is te komen tot een gezamenlijke aanpak van de problematiek van de jongere en zijn gezin.

Voor het doen van een melding biedt de Jeugdwet in artikel 7.1.4.1 een wettelijk meldrecht aan beroepskrachten van instellingen die bevoegd zijn om een melding te doen in de verwijfsindex risicojongeren.

We wijzen er met nadruk op dat het niet gaat om een keuze tussen een melding in de verwijfsindex of de stappen van de meldcode. Beide acties kunnen bij vermoedens van kindermishandeling aan de orde zijn omdat ze elkaar ondersteunen. Daarom staat in (de algemene maatregel van bestuur bij) de Wet verplichte meldcode dat instellingen die zijn aangesloten op de verwijfsindex, ook het al dan niet doen van een melding in de verwijfsindex moeten opnemen in het stappenplan van hun meldcode.

⁷ Model voor de samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, Politie en OM (Den Haag, VNG, 2015).

2.2 De stappen die beroepskrachten geacht worden te zetten

De stappen gaan in op het proces vanaf het moment dat er signalen zijn. Het signaleren zelf heeft in het model een andere plaats gekregen. Signaleren wordt gezien als een belangrijk onderdeel van de beroepshouding van de beroepskrachten die binnen de organisatie werkzaam zijn. Zo bezien is signalering geen stap in het stappenplan, maar een grondhouding die in ieder contact met cliënten, leerlingen en patiënten wordt verondersteld. De stappen wijzen de beroepskracht de weg als hij meent dat er signalen zijn van huiselijk geweld of van kindermishandeling.

Volgorde van de stappen

De stappen die hieronder worden beschreven zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt, maar deze volgorde is niet dwingend. Waar het om gaat, is dat de beroepskracht op enig moment in het proces alle stappen heeft doorlopen, voordat hij besluit om al dan niet een melding te doen. Zo zal het soms voor de hand liggen om meteen met de cliënt in gesprek te gaan over bepaalde signalen. In andere gevallen zal de beroepskracht eerst overleg willen plegen met een collega en met Veilig Thuis voordat hij het gesprek met de cliënt aangaat. Ook zullen stappen soms twee of drie keer worden gezet.

Specifieke vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling

Het stappenplan schetst in algemene zin de stappen in geval van signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling. Bij specifieke vormen van dit geweld, zoals bij vrouwelijke genitale verminking, huwelijksdwang, seksueel geweld en eengerelateerd geweld, moeten de stappen nader worden ingekleurd omdat dan

een andere aanpak nodig kan zijn. Zo speelt bij vrouwelijke genitale verminking de onomkeerbaarheid van de besnijdenis een grote rol. In verband daarmee kan het noodzakelijk zijn om snel te handelen en eventueel stappen over te slaan. Bijvoorbeeld als bekend is dat een meisje binnenkort op familiebezoek gaat in het buitenland en dat er signalen zijn dat ze daar besneden zal worden.

Bij eengerelateerd geweld kan een gesprek over de vermoedens in sommige gevallen extra risico's met zich meebrengen omdat precies het bekend worden van (vermeend) wangedrag bij dit type geweld een belangrijke rol speelt.

Voor meer informatie over de omgang met deze specifieke vormen van geweld wordt verwezen naar:

- het Standpunt Preventie van Vrouwelijke Genitale Verminking door de Jeugdgezondheidszorg van het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en Milieu (RIVM);
- het Handelingsprotocol VGV bij Minderjarigen van Pharos: <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/algemeen/webshop/product/229/handelingsprotocol-vrouwelijke-genitale-verminking-bij-minderjarigen>;
- de publicatie De meldcode bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld (Movisie): <http://www.huiselijkgeweld.nl/doc/Factsheet-De%20meldcode-bij-vermoedens-van-eengerelateerd-geweld%20MOV-3366665-1%201.pdf>.

Vanzelfsprekend kan er in een meldcode ook bijzondere aandacht worden gevraagd voor andere specifieke vormen van geweld in huiselijke kring, zoals ouderenmishandeling, oudermishandeling of seksueel geweld, als de instelling meent dat het, gelet op de cliëntenpopulatie, zinvol is om de aandacht van de beroepskrachten hierop te vestigen.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Als een beroepskracht signalen opvangt van huiselijk geweld of kindermishandeling, wordt van hem als eerste stap gevraagd deze signalen in kaart te brengen. Hij legt de signalen vast, evenals (de uitkomsten van) de gesprekken die hij over de signalen voert, de stappen die hij zet en de besluiten die hij neemt. Ook de gegevens die de signalen weerspreken worden vastgelegd.

Bij het in kaart brengen van signalen volgt de beroepskracht de protocollen en aanwijzingen van zijn eigen organisatie of praktijk.

In veel organisaties wordt van iedere cliënt een dossier aangelegd. In dat geval worden de gegevens over de signalen en over de stappen die worden gezet in dit cliëntdossier vastgelegd. Beschikt de organisatie niet over een cliëntdossier, dan moet in de code voor de eigen organisatie of praktijk worden aangegeven op welke wijze en waar de beroepskracht de gegevens over de signalen en over de stappen vastlegt en bewaart.

NB: Na iedere stap in het basismodel volgt een korte instructie. Deze instructie bevat praktische aanwijzingen voor de beroepskracht die hem helpen de betreffende stap zorgvuldig te zetten. In de instructie bij de eerste stap staan aanwijzingen voor het zorgvuldig vastleggen van gegevens. Zo wordt o.a. van de beroepskracht gevraagd om feiten en signalen uit elkaar te houden, om de status te vermelden van hypothesen en veronderstellingen en om de bron te vermelden als er informatie wordt vastgelegd die afkomstig is van een ander.

Veilig Thuis

Advies

Bij iedere stap van de meldcode geldt dat er altijd contact kan worden opgenomen met Veilig Thuis, het advies en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. Bij Veilig Thuis is veel kennis aanwezig over mogelijke signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De medewerkers kunnen ook adviseren over de te zetten stappen en over het voeren van gesprekken met cliënten over de signalen. Als een beroepskracht advies vraagt aan Veilig Thuis, zet Veilig Thuis zelf geen stappen in de richting van de cliënt of die van anderen. Het advies is dus uitsluitend gericht tot de adviesvrager.

NB: Adviesgesprekken vinden plaats op basis van anonieme cliëntgegevens, voor een adviesgesprek heeft u uw beroepsgeheim dus niet te verbreken. Wel kunnen, met instemming van de adviesvrager, de contactgegevens van de adviesvrager worden vastgelegd, vooral ook met het oog op een eventueel vervolgadvisie over dezelfde casus.

Melden

Als er bij het volgen van de stappen wordt besloten tot het doen van een melding, neemt Veilig Thuis de zaak over. Veilig Thuis is wettelijk bevoegd om onderzoek te doen naar het huiselijk geweld of de kindermishandeling. Daarbij kan Veilig Thuis informatie opvragen bij andere instanties en organisaties. Veilig Thuis houdt melders op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet.

NB: Bij een melding moet de melder cliëntgegevens verstrekken omdat Veilig Thuis anders geen acties in gang kan zetten naar aanleiding van de melding.

Iedereen, professionals en burgers, kan bij Veilig Thuis terecht met vragen en meldingen of vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het landelijk nummer van Veilig Thuis is 0800-2000. Verspreid in Nederland bestaan 26 vestigingen van Veilig Thuis.

Zie: www.vooreenveiligthuis.nl.

De taken van Veilig Thuis zijn: advies geven, meldingen in ontvangst nemen, onderzoek van meldingen, beoordelen van de noodzaak van vervolgstappen en toeleiden naar passende hulp voor alle betrokkenen.

Kindcheck

Soms ontstaan er risico's voor kinderen door de situatie waarin hun ouder(s) verkeren, bijvoorbeeld als ouders zwaar verslaafd, ernstig ziek of zeer depressief zijn. Deze 'oudersignalen' kunnen alleen worden opgepakt als de beroepskracht weet dat zijn volwassen cliënt kinderen heeft die van hem afhankelijk zijn.

Daarom stelt de wet dat de meldcode een 'kindcheck' moet bevatten bij bepaalde volwassen cliënten. Het gaat om cliënten die in een lichamelijke of geestelijke conditie of in andere omstandigheden verkeren die een risico kunnen vormen voor de veiligheid of de ontwikkeling van de kinderen die van hen afhankelijk zijn. De kindcheck bij deze cliënten wil zeggen dat de beroepskracht vraagt of onderzoekt of de cliënt kinderen heeft die van hem afhankelijk zijn. Is dat het geval, dan legt de beroepskracht het aantal en de leeftijd van deze kinderen vast. Daarbij wordt ook beschreven of de cliënt alleen de zorg heeft voor zijn kinderen of dat zijn partner of anderen deze zorg delen.

De kindcheck kan aan de orde zijn in de volwassen ggz, in de thuiszorg, in het algemeen maatschappelijk werk, bij de reclassering, bij de huisartsenpost en bij de spoedeisende hulp in een ziekenhuis.

Stappen van de meldcode volgen bij 'oudersignalen'
Meent de beroepskracht dat de medische conditie of de omstandigheden waarin zijn cliënt verkeert, een risico vormt voor de veiligheid of de ontwikkeling van kinderen, of twijfelt hij daarover, dan zet hij de stappen van de meldcode. Bij stap 1 worden in dat geval de 'oudersignalen' vastgelegd die aanleiding geven tot twijfels over de veiligheid of de gezonde ontwikkeling van de kinderen. Bij stap 3 wordt een gesprek gevoerd met de cliënt over de

signalen die mogelijk een risico vormen voor de ontwikkeling of de veiligheid van de kinderen van de cliënt.

Indien de beroepskracht besluit om bij stap 5 een melding te doen in verband met de oudersignalen, dan is van belang dat hij geen uitspraak doet over de feitelijke situatie waarin de kinderen zich bevinden. Hij kent hen immers niet en hij heeft ze doorgaans nooit gezien. Wat de beroepskracht wel kan melden is dat de lichamelijke of geestelijke conditie en/of de situatie waarin zijn volwassen cliënt zich bevindt, een risico vormt voor de veiligheid of voor de ontwikkeling van diens kinderen en dat hij daarom meent dat nader onderzoek van Veilig Thuis noodzakelijk is naar de feitelijke situatie waarin de kinderen zich bevinden.

Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van Veilig Thuis of een deskundige op het terrein van letselduiding

De tweede stap is het overleg over de signalen. Om de signalen die in kaart zijn gebracht goed te kunnen duiden, is overleg met een deskundige collega noodzakelijk. Te denken valt bijvoorbeeld aan de aandachtsfunctionaris huiselijk geweld of kindermishandeling binnen de eigen organisatie, of aan de intern begeleider of het zorg- en adviesteam van de school. Zo nodig kan op basis van anonieme cliëntgegevens Veilig Thuis worden geraadpleegd. In die gevallen waarin er behoefte bestaat aan meer duidelijkheid over (aard en oorzaak van) letsel kan de vertrouwensarts van Veilig Thuis, of een forensisch geneeskundige om advies worden gevraagd.

NB: In dit basismodel is ervoor gekozen om naast de collegiale consultatie zo *nodig* advies in te winnen bij Veilig Thuis, of een deskundige op het gebied van letselduiding. De KNMG-Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk geweld vraagt van artsen, bij deze tweede stap, om naast collegiale consultatie, *altijd* advies te vragen aan Veilig Thuis.

Bij specifieke vormen van geweld advies over (de risico's van) vervolgstappen

Zoals hierboven al is aangegeven, vragen specifieke vormen van geweld soms om een andere aanpak en om een andere (volgorde van) stappen. Vooral als er binnen de instelling onvoldoende expertise is op dit terrein, is het van belang om in de instellingscode op te nemen dat bij deze vormen van geweld altijd eerst advies wordt gevraagd over de aanpak en over de mogelijke risico's van vervolgstappen voordat vervolgstappen worden gezet.

Stap 3: Gesprek met de cliënt

Na het collegiaal overleg en eventueel het adviesgesprek met Veilig Thuis, volgt een gesprek met de cliënt. Omdat openheid een belangrijke grondhouding is in de verschillende vormen van dienstverlening aan de cliënt, wordt in het stappenplan zo snel mogelijk contact gezocht met de cliënt (of met zijn ouders) om de signalen te bespreken. Soms zal het vermoeden door het gesprek worden weggenomen. Dan zijn de volgende stappen van het stappenplan niet nodig.

Worden de zorgen over de signalen door het gesprek niet weggenomen, dan worden ook de volgende stappen gezet.

Heeft een beroepskracht behoefte aan ondersteuning bij het voeren van het gesprek met de cliënt, dan kan hij ook daarover advies vragen aan een collega of aan een aandachtsfunctionaris binnen de eigen organisatie of praktijk en/ of aan Veilig Thuis.

In het gesprek met de cliënt gaat het erom dat de beroepskracht:

- uitleg geeft over het doel van het gesprek;
- de signalen bespreekt, dit wil zeggen de feiten die hij heeft vastgesteld en de waarnemingen die hij heeft gedaan;
- de cliënt uitnodigt om daarop te reageren;
- en pas na deze reactie zo nodig komt met een interpretatie van wat hij heeft gezien en gehoord en wat hem in reactie daarop verteld is.

Geen gesprek met de cliënt

In de instructie bij deze stap wordt aangegeven in welke gevallen er kan worden afgezien van een gesprek met de cliënt. Het gaat om uitzonderlijke situaties waarin er concrete aanwijzingen zijn dat *door het voeren van het gesprek* de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Zo is het denkbaar dat een beroepskracht besluit om zijn

vermoeden van seksueel misbruik of eengerelateerd geweld nog niet met de dader te bespreken omdat hij het risico aanwezig acht dat de dader zich, na dit gesprek, op het slachtoffer zal afreageren.

Ook kan worden afgezien van een gesprek als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de cliënt daardoor het vertrouwen kwijt raakt in de beroepskracht en de contacten met de beroepskracht zal verbreken wat tot gevolg heeft dat de cliënt uit het zicht raakt. Bij een besluit om geen contact te leggen met de cliënt in verband met een mogelijke vertrouwensbreuk dient te worden bedacht dat precies door dit besluit ook weer een risico ontstaat op een vertrouwensbreuk, namelijk op het moment dat de cliënt ontdekt dat de beroepskracht zonder zijn medeweten een melding over hem heeft gedaan.

Gesprek met kinderen

Ook als een cliënt nog jong is, is het van belang dat de beroepskracht het gesprek met hem aangaat, tenzij dat vanwege zijn jeugdige leeftijd echt niet mogelijk of te belastend voor hem is. De beroepskracht beoordeelt zelf of een gesprek zinvol en mogelijk is, zo nodig in overleg met een collega of met Veilig Thuis.

NB: Het kan van belang zijn om een kind even alleen te spreken, zonder dat zijn ouders daarbij aanwezig zijn zodat het kind zich vrij kan uiten. De beroepskracht hanteert hiervoor de regels die in zijn eigen sector van toepassing zijn. Zo zal een docent doorgaans zonder veel omhaal gewoon een gesprek met een van zijn leerlingen kunnen aanknopen. Maar dit ligt anders bij een uitnodiging voor een gesprek van een jeugdarts aan een kind van 10 jaar. Als uitgangspunt geldt dat de ouders hierover vooraf behoren te worden geïnformeerd. Maar in verband met de veiligheid van het kind, van de beroepskracht, of die van anderen, kan een beroepskracht ook in deze sector, bij wijze van uitzondering, besluiten om toch een eerste gesprek met het kind te voeren zonder dat de ouders hierover van te voren worden geïnformeerd. De redenen voor dit besluit dienen zorgvuldig vastgelegd te worden in het cliëntdossier.

Gesprek met de ouder(s)

Normaal gesproken zal er, als het om een minderjarige cliënt gaat, ook een gesprek over de signalen worden gevoerd met de ouder(s). Dit is niet alleen van belang als de ouders mogelijk betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de kindermishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. Want de ouders behoren, zeker als zij het gezag uitoefenen, te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt.

NB: Een gesprek met (een van) de ouders kan achterwege blijven in verband met de veiligheid van het kind of die van anderen. Bijvoorbeeld als de beroepskracht redenen heeft om aan te nemen dat hij het kind dan uit het oog zal verliezen omdat de ouders het kind van school zullen halen, of niet meer naar de kinderopvang zullen brengen.

NB: Over het wel of niet voeren van een gesprek met de cliënt bij vermoedens van specifieke vormen van geweld zoals eergeerelateerd geweld, huwelijksdwang en vrouwelijke genitale verminking, wordt geadviseerd om altijd vooraf overleg te voeren met experts om te beoordelen of het voeren van een gesprek in dit stadium, in verband met de veiligheidsrisico's, verantwoord is.

‘Een melding is geen eindpunt. Het stappenplan geeft aan wat de beroepskracht, na zijn melding, kan doen om de cliënt of zijn gezinsleden te beschermen en te ondersteunen.’

Stap 4: Wegen van het geweld of de kindermishandeling

Na de eerste drie stappen beschikt de beroepskracht al over redelijk veel informatie: de beschrijving van de signalen die hij heeft vastgelegd, de uitkomsten van het gesprek met de cliënt en het advies van deskundigen. In stap 4 komt het erop aan dat de beroepskracht deze informatie weegt. Deze stap vraagt van de beroepskracht dat hij het *risico* op huiselijk geweld of kindermishandeling inschat, evenals de *aard en de ernst* van dit geweld.

Beschikt de organisatie of beroepsgroep over een risicotaxatie-instrument, dan gebruikt de beroepskracht dit instrument bij zijn weging.

Bij twijfel over de risico's, de aard en de ernst van het geweld en bij twijfel over de vervolgstap moet *altijd* (opnieuw) advies worden gevraagd aan Veilig Thuis.

NB: In stap 5 van de KNMG-Meldcode is stap 4 van dit basismodel, het wegen van de aard en de ernst van het geweld, inbegrepen. De KNMG-Meldcode adviseert artsen om, als extra stap, zo nodig informatie in te winnen bij andere professionals die zijn betrokken bij het gezin. Zie: stap 4 en artikel 9 van de KNMG-meldcode⁸.

Stap 5: Beslissen: Hulp organiseren of melden

Na de weging van stap 4 komt de beroepskracht die binnen de instelling verantwoordelijk is voor de beslissing over het al dan niet doen van een melding, zo nodig ondersteund door deskundigen, tot een besluit: zelf hulp organiseren of een melding doen. Waar het bij deze afweging om gaat is dat de beroepskracht beoordeelt of hij zelf, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in voldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren. In alle gevallen waarin hij meent dat dit niet of maar gedeeltelijk het geval is, doet hij een melding.

Hulp organiseren en effecten volgen

Meent de beroepskracht dat hij met zijn organisatie of praktijk de cliënt voldoende kan beschermen tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling, dan biedt of organiseert hij de hulp die daarvoor nodig is. Hij volgt de effecten van deze hulp en doet alsnog een melding als het geweld niet blijkt te stoppen of opnieuw oplaat.

Melden

Meent de beroepskracht dat hij met zijn organisatie of praktijk niet in staat is om de cliënt voldoende te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling, dan doet hij een melding zodat de signalen nader kunnen worden onderzocht en acties in gang kunnen worden gezet die de cliënt en zijn gezinsleden voldoende beschermen.

8 KNMG-meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld, Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, editie 2015

Sluit in de melding aan bij de feiten

Bij een melding dient de melder zoveel mogelijk feiten en gebeurtenissen te melden die hij zelf heeft waargenomen. Meldt de melder ook feiten en gebeurtenissen die anderen hebben gezien of gehoord, dan moet hij deze ‘andere bron’ in de melding noemen.

Model en handreiking voor informatie – uitwisseling

De beroepsorganisaties en koepels binnen de jeugdzorg en de (geestelijke) gezondheidszorg hebben afspraken gemaakt over de wijze van informatie uitwisselen tussen de (geestelijke) gezondheidszorg enerzijds en AMK, nu Veilig Thuis, Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming anderzijds. Aan deze afspraken is een handreiking toegevoegd voor de uitvoeringspraktijk. De handreiking kan ook goed worden gebruikt door andere organisaties en sectoren die afspraken willen maken over een zorgvuldige informatie – uitwisseling over cliënten. Veilig Thuis werkt met een handelingsprotocol met aanwijzingen voor informatie uitwisseling⁹.

Contact met de cliënt of zijn ouder(s) over de melding en de inspanning om toestemming voor de melding te krijgen

Als hoofdregel geldt dat de beroepskracht, voordat hij een melding doet, contact zoekt met de cliënt over de melding. Hij legt hem uit dat hij een melding wil doen, wat een melding voor de cliënt betekent en wat het doel van de melding is. Vervolgens vraagt de beroepskracht de cliënt om een reactie hierop. Laat de cliënt merken dat hij bezwaar heeft tegen de melding, dan gaat de beroepskracht over deze bezwaren met de cliënt in gesprek en kijkt hij hoe hij

aan deze bezwaren tegemoet kan komen.

Blijven de bezwaren van de cliënt desondanks overeind, dan maakt de beroepskracht een afweging. Hij weegt de aangevoerde bezwaren af tegen de noodzaak om de cliënt of een ander tegen het geweld of de mishandeling te beschermen door een melding te doen. Daarbij betreft hij in ieder geval de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de cliënt of een ander daartegen te beschermen. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar deel III van dit basismodel.

Positie van de jeugdige cliënt en zijn ouder(s)

Is de cliënt nog geen 12 jaar oud, dan voert de beroepskracht het gesprek zoals hierboven beschreven met de ouder(s) van de cliënt. Het is niet verplicht om met een zo jonge cliënt zelf in gesprek te gaan. De beroepskracht beoordeelt zelf of dit, gelet op de aard van zijn melding, de relatie met de jeugdige cliënt en de leeftijd van de cliënt, mogelijk en gewenst is.

Is de cliënt al wel 12 maar nog geen 16 jaar dan wordt het gesprek gevoerd met de cliënt en of met de ouder. De beroepskracht beoordeelt zelf of hij hen afzonderlijk spreekt of met hen samen in gesprek gaat.

Melding zonder gesprek met de cliënt of zijn ouders

In de instructie bij de vijfde stap wordt aangegeven in welke gevallen er kan worden afgezien van contacten met de cliënt (en of zijn ouders) over de melding. Het gaat om situaties waarin er concrete aanwijzingen zijn dat door het voeren van het gesprek de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen.

⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/10/23/handleiding-model-samenwerkingsafspraken-informatie-uitwisseling-in-verband-met-aanpak-kindermishandeling>

Voor het handelingsprotocol van Veilig Thuis, zie:

https://vng.nl/files/vng/20141107_vng_model_handelingsprotocol_veilig_thuis.pdf

‘Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van beroepsgeheim waar nodig’

Ook kan van een gesprek worden afgezien als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de cliënt de contacten met de beroepskracht zal verbreken waardoor de cliënt uit het zicht raakt.

Wat Veilig Thuis met een melding doet

Veilig Thuis doet na een melding onderzoek naar de signalen. Dit wil zeggen dat de medewerkers in gesprek gaan met de ouders en met beroepskrachten die met het kind en/of het gezin te maken hebben. Op basis van de resultaten van dit onderzoek besluit men wat er moet gebeuren. Vaak zal vrijwillige hulp in gang worden gezet, in samenwerking met het lokale veld. Dit betekent dat Veilig Thuis in gesprek gaat met de betrokkenen en met beroepskrachten die het gezin kennen en zo nodig de verschillende gezinsleden toe leidt naar passende hulp. Veilig Thuis kan ook beslissen om een melding te doen bij de Raad voor de Kinderbescherming, om de zaak te bespreken bij een casusoverleg van het Veiligheidshuis (bijvoorbeeld om de mogelijkheden te bespreken van een hulptraject in het gedwongen kader) en/of om de politie te informeren (bijvoorbeeld om aangifte te doen of om te beoordelen of bij een volgend incident wellicht een tijdelijk huisverbod mogelijk is).

Als de behandeling van de melding is afgerond informeert Veilig Thuis de melder over de stappen die naar aanleiding van de melding zijn gezet.

Bekendmaken van de identiteit van de melder bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling

Hoofdregel is dat de identiteit van de melder door Veilig Thuis aan het gezin bekend wordt gemaakt. Een melder kan echter ten opzichte van het gezin anoniem blijven als de melding:

- een bedreiging vormt of kan vormen voor de gemelde personen, voor de beroepskracht of zijn medewerkers, of voor anderen; of
- de vertrouwensrelatie zou kunnen verstoren tussen de beroepskracht en de cliënt of zijn gezin.

Inspanningen na de melding

Een melding is geen eindpunt. Als een beroepskracht een melding doet, geeft het stappenplan daarom aan dat de beroepskracht in zijn contact met Veilig Thuis ook bespreekt wat hij zelf, na zijn melding, binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taak uitoefening, kan doen om de cliënt of zijn gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. Dit is uitdrukkelijk in stap 5 bij de melding opgenomen om duidelijk te maken dat de betrokkenheid van de beroepskracht bij de cliënt na de melding niet ophoudt. Van hem wordt verwacht dat hij, naar de mate van zijn mogelijkheden, de cliënt blijft ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met Veilig Thuis om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen.

2.3 Verantwoordelijkheden van de organisaties

De Wet verplichte meldcode zegt niet alleen dat er in een organisatie een meldcode aanwezig moet zijn, maar ook dat de organisatie *de kennis over en het gebruik* van de meldcode binnen de organisatie moet *bevorderen*. De wet laat de invulling van deze verplichting over aan de organisaties zodat goed kan worden ingespeeld op de behoeften en vragen van de medewerkers. Deze ruimte om een eigen invulling te geven aan scholing en training, laat onverlet dat het om een wettelijke plicht gaat. Dit betekent dat de organisatie, bijvoorbeeld op verzoek van de inspectie of de gemeente concreet moet kunnen beschrijven wat er is gedaan, bijvoorbeeld aan scholing en training van medewerkers, om de kennis en het gebruik van de meldcode te bevorderen en wat de plannen op dit punt zijn voor het komende jaar.

Bij het bevorderen van de kennis over en het gebruik van de meldcode kan bijvoorbeeld worden gedacht aan:

- het informeren van beroepskrachten over de meldcode die wordt gehanteerd en het doel daarvan;
- het aanbieden van voldoende en regelmatig terugkerende opleidingen en trainingen voor de beroepskrachten;
- het opnemen van de meldcode in het inwerkprogramma van nieuwe medewerkers;
- het regelmatig evalueren van het gebruik van de meldcode op basis van de casuïstiek. Dit draagt bij aan de verbetering van de kwaliteit van de meldcode en van de bewustwording van de handelwijze van de professionals bij signalering van huiselijk geweld en kindermishandeling;
- het zorgen voor de beschikbaarheid van deskundigen die kunnen worden geraadpleegd;
- het zicht houden op de effecten van de meldcode.

III. Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht

3.1 Inleiding

In dit derde deel van het basismodel meldcode wordt enige achtergrondinformatie gegeven, met name over het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de verhouding tussen het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de meldcode.

3.2 Inhoud en doel van het beroepsgeheim

Algemene zwijgplicht

Iedere beroepskracht die individuele cliënten (jeugd)hulp, zorg, steun of een andere vorm van begeleiding biedt heeft een beroepsgeheim.

Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over de cliënt aan derden te verstrekken, tenzij de cliënt hem daarvoor toestemming heeft gegeven.

Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken.

De zwijgplicht geldt bijvoorbeeld voor maatschappelijk werkers, intern begeleiders, ouderenwerkers, jeugdhulpverleners, medisch hulpverleners, medewerkers in de kinderopvang en in peuterspeelzalen. Het beroepsgeheim geldt ook voor begeleiders en hulpverleners van de reclassering en van justitiële (jeugd)inrichtingen, al maakt het gedwongen kader van het strafrecht in sommige gevallen een beperkte inbreuk op de zwijgplicht.

De hierboven beschreven algemene zwijgplicht voor hulpverleners en begeleiders is niet specifiek opgenomen in een bepaalde wet, maar wordt afgeleid uit de privacybepalingen uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (artikel 8), uit de Grondwet (artikel 10) en de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). Deze bepalingen worden nog eens ondersteund door artikel 272 Wetboek van Strafrecht dat een verbod bevat op het verbreken van geheimen die aan de beroepskracht zijn toevertrouwd.

Specifieke zwijgplicht

Een aantal beroepsgroepen kent een specifieke zwijgplicht die is geregeld in een 'eigen' wet. Dit geldt bijvoorbeeld voor medisch hulpverleners, die individuele gezondheidszorg verlenen, zoals artsen en verpleegkundigen. Zij vinden hun zwijgplicht in artikel 88 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg en in artikel 7:457 Burgerlijk Wetboek.

Voor beroepskrachten in de jeugdzorg is de zwijgplicht specifiek geregeld in artikel 7.3.11 van de Jeugdwet.

Ook de medewerkers van de lokale sociale (wijk) teams hebben een zwijgplicht, mede gelet op wetgeving en beroepscode die op de leden van de teams van toepassing zijn. Omdat de meeste wijkteams en andere lokale teams de toegang vormen tot de jeugdhulp en de maatschappelijke ondersteuning gelden de privacybepalingen van de Jeugdwet en de Wmo 2015.

De vertrouwensinspecteurs in het onderwijs kennen een eigen bepaling over de omgang met hun zwijgplicht in artikel 6 van de Wet op het onderwijstoezicht.

Paradox van de geheimhoudingsplicht

Er doet zich bij de omgang met de zwijgplicht een zekere paradox voor. De zwijgplicht is hét instrument bij uitstek om ervoor te zorgen dat

mensen naar de beroepskracht toe komen en ook bereid zijn om open over hun zorgen te spreken. Ze mogen er immers op vertrouwen dat hun verhaal niet zomaar elders terecht komt. Maar een te rigide omgang met het beroepsgeheim kan tot gevolg hebben dat een cliënt die dringend hulp nodig heeft juist niet geholpen wordt omdat de beroepskracht meent dat hij vanwege zijn beroepsgeheim niet mag ingrijpen.

Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van de zwijgplicht waar nodig. Het basismodel meldcode wil daarin een handreiking bieden voor zover het gaat om signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Vragen van toestemming

Bij het verstrekken van gegevens van een cliënt aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan Veilig Thuis, geldt als hoofdregel dat de beroepskracht zich inspant om toestemming voor zijn melding te krijgen. Het basismodel schetst daarvoor de werkwijze. Geeft de cliënt zijn toestemming, dan kan een melding

worden gedaan. Weigert de cliënt ondanks de inspanning van de beroepskracht zijn toestemming, dan houdt het *niet* op maar maakt de beroepskracht een *nieuwe afweging*, zie daarover paragraaf 3.3.

NB 1: De Wet bescherming persoonsgegevens bepaalt dat een cliënt vanaf zijn 16e jaar zelf toestemming geeft aan een beroepskracht voor het verstrekken van zijn gegevens aan een ander (al dan niet in de vorm van het doen van een melding). De Jeugdwet en de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst (Wgbo) geven een cliënt dit recht, zelfs al vanaf zijn 12e jaar. Toch moet over een melding, als het gaat om een cliënt vanaf 12 of 16 jaar *die nog thuis woont*, ook gesproken worden met zijn ouders. Dit mede omdat bij de melding doorgaans niet alleen gegevens over de jongere worden verstrekt, maar ook over zijn ouder(s).

NB 2: Van het vragen van toestemming kan worden afgezien als er concrete aanwijzingen of signalen zijn dat de veiligheid van de cliënt, en/of van de beroepskracht of die van anderen wordt bedreigd.

3.3 Conflict van plichten

Zo oud als de zwijgplicht is ook de notie dat een beroepskracht door zijn beroepsgeheim in de knel kan komen. Er kunnen zich situaties voordoen waarin de beroepskracht alleen door te spreken zijn cliënt kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er kan in dat geval sprake zijn van een *conflict van plichten*. De plicht om te zwijgen vanwege het beroepsgeheim botst met de plicht om de cliënt te helpen juist door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een cliënt die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken.

In de (tucht)rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een beroepskracht ook zonder toestemming van de cliënt over hem mag spreken. Uiteraard moet een dergelijk besluit om de zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen. Beantwoording van de volgende vijf vragen leidt doorgaans tot een zorgvuldige besluitvorming:

- Kan ik door te spreken *zwaarwegende belangen van mijn cliënt of van zijn kinderen behartigen*?
- Is er een *andere mogelijkheid* om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?
- Waarom is het niet mogelijk om *toestemming van de cliënt* te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
- Zijn de *belangen van de cliënt* die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn zwijgen?
- Als ik besluit om te spreken, *aan wie moet ik dan welke informatie verstrekken*, zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Positie van de cliënt

Bij het besluit om de geheimhouding te doorbreken, speelt de *positie van de cliënt* een belangrijke rol. Bij cliënten die zich in een afhankelijke positie bevinden waardoor ze minder goed in staat zijn zelf op te treden tegen mishandeling of geweld, zal een beroepskracht eerder dan 'gemiddeld' kunnen besluiten dat hij zijn zwijgplicht verbreekt. Te denken valt op de eerste plaats aan kinderen en jongeren. Het kan dan gaan om kinderen die zelf cliënt zijn van de beroepskracht of om de kinderen van de cliënt. Meerderjarigen beslissen in beginsel zelf over de wijze waarop ze hun leven inrichten en of ze daarin hulp of andere inmenging wensen. Dit zelfbeschikkingsrecht is een belangrijk uitgangspunt bij het bieden van hulp aan cliënten. Maar dit uitgangspunt is niet absoluut. Er zijn situaties waarin een inbreuk op de zelfbeschikking noodzakelijk kan zijn omdat de cliënt in een zeer ernstige situatie verkeert. In geval van huiselijk geweld kan dit zeker aan de orde zijn. Uit onderzoek is gebleken hoezeer slachtoffers gevangen kunnen zitten in hun situatie, zodanig dat ze daar op eigen kracht niet uit komen. De beroepskracht zal zich eerst tot het uiterste moeten inspannen om de toestemming van zijn cliënt te krijgen. Maar krijgt hij deze niet, dan kan hij zich daar niet zondermeer bij neerleggen. Hij dient de ernst van de situatie waarin de cliënt zich bevindt af te wegen tegen het gegeven dat de cliënt hem geen toestemming geeft voor het doen van een melding. Komt hij tot de slotsom dat de cliënt, vanwege de ernst van het huiselijk geweld, tegen dit geweld moet worden beschermd, dan doet hij een melding, ook al heeft hij daarvoor geen toestemming. Hij komt dan in feite tot de conclusie dat het zware belang van zijn geheimhoudingsplicht in deze specifieke situatie moet wijken voor het nog zwaardere belang van het beschermen van zijn cliënt tegen zwaar en/of structureel geweld.

NB: Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis.

Beoordeling van een besluit over het doorbreken van het beroepsgeheim

Zou achteraf een toetsende organisatie gevraagd worden om een oordeel te geven over het optreden van de beroepskracht, dan wordt vooral de *zorgvuldigheid beoordeeld waarmee het besluit om de geheimhouding te verbreken tot stand is gekomen*. Daarbij wordt onder andere gelet op:

- collegiale consultatie;
- raadpleging van Veilig Thuis;
- aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen;
- zorgvuldige en concrete afweging van belangen;
- de contacten die er met de cliënt zijn geweest over de melding. Concreet gaat het er dan om of de beroepskracht zich, gelet op zijn mogelijkheden en op de omstandigheden waarin de cliënt verkeert, heeft ingespannen om de cliënt toestemming te vragen of om hem te informeren, indien het verkrijgen van toestemming niet mogelijk bleek.

Het is, ook in verband met de toetsbaarheid van het besluit achteraf, belangrijk om een besluit over het doen van een melding over een cliënt zonder dat hij daarvoor zijn toestemming heeft gegeven zorgvuldig vast te leggen. Niet alleen de melding dient te worden vastgelegd, ook de belangen die zijn afgewogen en de personen die van te voren over het besluit zijn geraadpleegd.

3.4 Wettelijk meldrecht kindermishandeling en huiselijk geweld

Wettelijk meldrecht

Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft het wettelijk recht om, zo nodig zonder toestemming van (de ouders van) hun cliënt, vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld, bij Veilig Thuis te melden. Dit wettelijk meldrecht is opgenomen in artikel 5.2.6 van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015. Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om, zonder toestemming van de cliënt, op verzoek van Veilig Thuis informatie over betrokkene te verstrekken.

‘Voor vermoedens van kindermishandeling en vermoedens van huiselijk geweld waarbij alleen meerderjarigen zijn betrokken, is in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 een meldrecht opgenomen’

Betekenis ‘zonder toestemming’

De wettekst over het meldrecht maakt door de woorden ‘zonder toestemming’ te gebruiken duidelijk dat het om een meldrecht van de beroepskracht gaat. Dit wil zeggen dat de beroepskracht ook zonder toestemming van de cliënt of de ouders van een cliënt kan besluiten om een melding te doen of

om desgevraagd informatie te verstrekken. Gelet op de stappen van de meldcode betekent 'zonder toestemming' zeker niet zonder medeweten.

Als regel behoort de beroepskracht vooraf in gesprek te gaan met de cliënt over de signalen en over zijn voornemen om een melding te doen. In dit gesprek behoort hij de cliënt ook uitdrukkelijk de ruimte te geven om te reageren op de signalen en op het voornemen van een melding. Pas daarna komt de beroepskracht tot een definitief besluit over het al dan niet doen van een melding¹⁰.

Als het gaat om meldingen waarbij uitsluitend meerderjarigen zijn betrokken, mogen er extra inspanningen van de beroepskracht worden gevraagd om de betrokkenen mee te krijgen in zijn aanpak om het geweld te stoppen en passende hulp te bieden. Aan meerderjarigen komt immers als regel zelfbeschikkingsrecht toe. Gebruik maken van het wettelijk meldrecht tegen de wens van de cliënt of zonder zijn medeweten moet dan ook worden gezien als een uiterste middel dat wordt ingezet omdat het stoppen van het geweld en het toeleiden naar passende hulp alleen op deze wijze kan worden gerealiseerd.

Verhouding beroepsgeheim, meldrecht en meldcode

De verhouding tussen het beroepsgeheim, het meldrecht en de meldcode laat zich als volgt samenvatten. Het wettelijk meldrecht maakt een inbreuk op het beroepsgeheim mogelijk. Dit meldrecht geeft beroepskrachten het recht om, ondanks hun beroepsgeheim, toch een melding te doen of informatie te verstrekken, ook al hebben zij daarvoor geen toestemming van hun cliënt. De stappen van de meldcode beschrijven hoe een beroepskracht met een geheimhoudingsplicht zorgvuldig omgaat met dit wettelijk meldrecht.

Noodsituaties

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat uw cliënt of zijn gezinslid daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, kunt u meteen advies vragen aan Veilig Thuis. Komt men daar, op basis van de signalen, tot het oordeel dat onmiddellijke actie is geboden, dan kunt u zo nodig in hetzelfde gesprek een melding doen zodat op korte termijn de noodzakelijke acties in gang kunnen worden gezet. In noodsituaties kunt u overigens ook contact zoeken met de Raad voor de Kinderbescherming en/of de politie vragen om hulp te bieden.

¹⁰ In enkele uitspraken van regionale medische tuchtcolleges is de tekst van het wettelijk meldrecht kindermishandeling zo geïnterpreteerd dat de medisch hulpverlener in het gesprek dat hij over de signalen en over zijn voorgenomen melding met de cliënt heeft, zich ook moet inspannen om toestemming voor de melding te krijgen. In een uitspraak van mei 2012 van het Centraal Medisch Tuchtcollege (LJN YG2392) stelt het College deze eis niet expliciet. Wel moeten medisch hulpverleners, naar het oordeel van het College, voordat de melding wordt gedaan, zo mogelijk een open gesprek met de ouders voeren waarin de ouders (ook) de ruimte wordt geboden om hun visie te geven. Ook de KNMG Meldcode vraagt van artsen om een open gesprek te voeren maar stelt niet de eis dat in dit gesprek expliciet om toestemming voor de melding wordt gevraagd.

IV. Voorbeeld meldcode bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Het bevoegd gezag van

[naam van de organisatie waarvoor de meldcode wordt vastgesteld]

Overwegende

dat *[naam organisatie of praktijk]* verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van de dienstverlening aan zijn cliënten en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan cliënten die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;

dat van de beroepskrachten die werkzaam zijn bij *[naam organisatie]* op basis van deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met cliënten attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen;

dat *[naam organisatie]* een meldcode wenst vast te stellen zodat de beroepskrachten die binnen *[naam organisatie]* werkzaam zijn weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;

dat *[naam organisatie]* in deze code ook vastlegt op welke wijze zij de beroepskrachten bij deze stappen ondersteunt;

dat onder *huiselijk geweld* wordt verstaan: lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld, of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring. Waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele, psychische of economische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer.

Daaronder worden ook begrepen ouderenmishandeling, geweld tegen ouders, vrouwelijke genitale verminking, huwelijksdwang en eerdergerelateerd geweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: familieleden, huisgenoten, de echtgenoot of voormalig echtgenoot, of (ex-) partner, mantelzorgers;

dat onder *kindermishandeling* wordt verstaan: elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Daaronder is ook begrepen eerdergerelateerd geweld, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking en het als minderjarige getuige zijn van huiselijk geweld tussen ouders en/of andere huisgenoten;

dat onder *beroepskracht*¹¹ in deze code wordt verstaan: de beroepskracht die voor *[naam organisatie]* werkzaam is en die in dit verband aan cliënten van de organisatie zorg, begeleiding, onderwijs, of een andere wijze van ondersteuning biedt;

dat onder *cliënt* in deze code wordt verstaan: iedere persoon aan wie de beroepskracht zijn professionele diensten verleent.

In aanmerking nemende de Wet bescherming persoonsgegevens; de Jeugdwet, en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015, *[naam van overige wetten die in verband met de omgang met persoonsgegevens op de betreffende organisatie van toepassing zijn]*; en het privacyreglement van *[naam organisatie]*.

Stelt de volgende Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vast.

IVa. Stappenplan bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Meldcode in relatie tot het beroepsgeheim en het meldrecht kindermishandeling en huiselijk geweld

De meldcode van de instelling moet een tekst bevatten waarin de relatie duidelijk wordt gemaakt tussen het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht huiselijk geweld en kindermishandeling en het stappenplan van de meldcode. Daarvoor kan desgewenst gebruik worden gemaakt van (onderdelen uit) hoofdstuk III van dit Basismodel. Bijvoorbeeld als volgt:

Het wettelijk meldrecht voor huiselijk geweld en kindermishandeling biedt alle beroepskrachten met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht, het recht om een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld te melden, ook als zij daarvoor geen toestemming hebben van hun cliënt¹².

Dit wettelijk meldrecht maakt een inbreuk mogelijk op het beroepsgeheim van bijvoorbeeld artsen, psychiaters, verpleegkundigen, maatschappelijk werkers, psychologen, pedagogen, verloskundigen en werkers in de jeugdzorg of in de reclassering.

¹¹ Zie voor de verdeling van de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende beroepskrachten binnen de instelling, onderdeel IVb van dit model.

¹² Zie voor de wettekst: artikel 5.2.6 van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015.

De stappen van de meldcode beschrijven hoe een beroepskracht met een geheimhoudingsplicht op een zorgvuldige wijze omgaat met dit meldrecht.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten in kaart en leg deze vast.

Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Maak bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling gebruik van een signaleringsinstrument als uw organisatie daarover beschikt.

Beschrijf uw signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.

Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd.

Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht.

[Het tekstblok hieronder over de 'kindcheck' en over 'oudersignalen' dient in de meldcode te worden opgenomen als de organisatie volwassen cliënten heeft die in een lichamelijke of geestelijke conditie of in andere omstandigheden verkeren die een risico vormen voor de veiligheid of de ontwikkeling van de kinderen

die van deze cliënten afhankelijk zijn. Bijvoorbeeld bij de huisartsenpost, of de Spoedeisende Hulp in het ziekenhuis, in de verslavingszorg, de volwassen ggz, de thuiszorg, het algemeen maatschappelijk werk of de reclassering]

Kindcheck

Vraag uw cliënt of er minderjarige kinderen aan zijn zorg zijn toevertrouwd, in alle gevallen waarin zijn medische conditie of andere omstandigheden een risico vormen op een bedreiging in de ontwikkeling of de veiligheid van deze kinderen. Indien er kinderen zijn die van de cliënt afhankelijk zijn, leg dan in uw dossier vast:

het aantal en de leeftijd van de kinderen; of de cliënt de zorg voor de kinderen deelt met een (ex-) partner of met een andere volwassene.

Oudersignalen

Hebt u zelf geen contact met de kinderen van uw cliënt, legt dan uw eventuele 'oudersignalen' vast als de lichamelijke of geestelijke conditie of andere omstandigheden, een bedreiging kunnen vormen voor de veiligheid of de ontwikkeling van de kinderen die van de cliënt afhankelijk zijn.

De stappen van de meldcode zijn ook van toepassing op deze 'oudersignalen'.

Signalen van geweld door een beroepskracht in een zorg- of onderwijsrelatie

Gaan de signalen over mogelijk geweld gepleegd door een beroepskracht ten opzichte van een cliënt of een leerling, meld de signalen dan bij de leidinggevende of de directie, conform de interne richtlijnen. In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing.

Signalen van geweld tussen cliënten of tussen leerlingen

Signalen over mogelijk geweld gepleegd tussen cliënten, zoals bijvoorbeeld geweld tussen bewoners van een instelling, tussen bewoners van een gezinshuis, of tussen leerlingen op school, vallen niet onder het stappenplan van de meldcode. Uw signalen meldt u bij de leidinggevende of de directie. De directie draagt zorg voor melding aan de Inspectie of de andere toezichthouder.

Op deze regel geldt één uitzondering: de signalen van mogelijk geweld vallen wel onder de meldcode als het geweld zich afspeelt tussen partners die beiden cliënt zijn van de instelling, bijvoorbeeld als zij als echtgenoten of partners samen wonen in een verpleeghuis, een gezinshuis of in een andere instelling.

Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding

Bespreek de signalen met een deskundige collega. Vraag zo nodig ook advies aan Veilig Thuis of aan een deskundige op het gebied van letselduiding, als er behoefte is aan meer duidelijkheid over (aard en oorzaak) van letsel.

Met name in de medische sector kan het van belang zijn een deskundige in te schakelen op het gebied van letselduiding¹³. In andere sectoren ligt het voor de hand dat zo nodig forensische expertise wordt ingeschakeld via Veilig Thuis.

Advies bij specifieke vormen van geweld over mogelijke risico's van vervolgstappen

Is er binnen uw instelling onvoldoende kennis aanwezig over de aanpak van specifieke vormen van geweld, zoals eerdergerelateerd geweld, huwelijksdwang, seksueel misbruik en vrouwelijke genitale verminking, of ouderenmishandeling, vraag dan *altijd* advies aan Veilig Thuis over uw vervolgstappen. Dit advies is ook van belang om mogelijke veiligheidsrisico's van eventuele vervolgstappen zorgvuldig te kunnen afwegen.

Leg de uitkomsten van de collegiale consultatie en/of het gegeven advies vast in het cliëntdossier.

Stap 3: Gesprek met de cliënt

Bespreek de signalen met de cliënt. Hebt u ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek met de cliënt, raadpleeg dan een deskundige collega en/of Veilig Thuis.

- leg de cliënt het doel uit van het gesprek;
- beschrijf de feiten die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan;
- nodig de cliënt uit om een reactie hierop te geven;
- kom pas na deze reactie zo nodig met een interpretatie van hetgeen u hebt gezien, gehoord en waargenomen. In geval van vrouwelijke genitale verminking kunt u daarbij de 'Verklaring tegen meisjesbesnijdenis' gebruiken. Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de cliënt, is alleen mogelijk als:

¹³ De KNMG-Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld vraagt van artsen om altijd ook advies van Veilig Thuis in te winnen.

- er concrete aanwijzingen zijn dat de veiligheid van de cliënt, die van u zelf, of die van een ander in het geding is, of zou kunnen zijn;
- als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de cliënt door dit gesprek het contact met u zal verbreken en dat de cliënt daardoor niet voldoende meer kan worden beschermd tegen het mogelijk geweld.

[tekstblok opnemen als de organisatie is aangesloten op de verwijfsindex risicjongeren]

Melding in de verwijfsindex risicjongeren

Overweeg bij het zetten van stap 3 of het noodzakelijk is om, gelet op de bedreiging van de ontwikkeling van de jeugdige(n), ook een melding te doen in de verwijfsindex risicojongeren.

NB: Een melding in de verwijfsindex is bedoeld om beroepskrachten die betrokken zijn bij ‘risicjongeren’ bij elkaar te brengen zodat ze hun interventies op elkaar af kunnen stemmen en niet langs elkaar heen werken. Een melding in de verwijfsindex is *geen* alternatief voor het doen van een melding van kindermishandeling bij Veilig Thuis. Ga daarom, ook als u besluit tot een melding in de verwijfsindex, door met stap 4 en 5 van de meldcode als uw vermoeden van kindermishandeling door het gesprek met de ouders en/of de jeugdige niet zijn weggenomen¹⁴.

Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling en vraag in geval van twijfel altijd (opnieuw) advies aan Veilig Thuis.

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de cliënt het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling.

Maak bij het inschatten van het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling gebruik van een risicotaxatie-instrument als een dergelijk instrument binnen uw organisatie of praktijk beschikbaar is.

Raadpleeg in geval van twijfel altijd (opnieuw) Veilig Thuis. De medewerkers van Veilig Thuis bieden ondersteuning bij het wegen van het geweld en van de risico's op schade en zij kunnen adviseren over vervolgstappen.

NB: In de KNMG-Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld voor artsen is deze stap bij stap 5 inbegrepen. De KNMG-Meldcode adviseert artsen om, als extra stap, zo nodig informatie in te winnen bij andere professionals die zijn betrokken bij het gezin. Zie stap 4 en artikel 9 van de KNMG-Meldcode¹⁵.

¹⁴ Voor meer informatie over de verwijfsindex risicjongeren en het wettelijk meldrecht voor meldingen in de verwijfsindex zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/vraag-en-antwoord/verwijfsindex-risicjongeren-melding-doen.html>

¹⁵ KNMG-meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld, Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, editie 2015.

Stap 5: Beslissen: zelf hulp organiseren of melden

Hulp organiseren en effecten volgen

Meent u, op basis van uw afweging in stap 4, dat u uw cliënt en zijn gezin redelijkerwijs *voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunt beschermen:

- *organiseer* dan de noodzakelijke hulp;
- *volg* de effecten van deze hulp;
- *doe* alsnog een *melding* als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt of opnieuw begint.

Melden en bespreken met de cliënt

Kunt u uw cliënt niet voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermen of twijfelt u er aan of u voldoende bescherming hiertegen kunt bieden:

- meld uw vermoeden bij Veilig Thuis;
- sluit bij uw melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die u meldt (ook) van anderen afkomstig is;
- overleg bij uw melding met Veilig Thuis wat u na de melding, binnen de grenzen van uw gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunt doen om uw cliënt en zijn gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Bespreek uw melding vooraf met uw cliënt (vanaf 12 jaar) en of met de ouder (als de cliënt nog geen 16 jaar oud is).

- leg uit waarom u van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is;
- vraag de cliënt uitdrukkelijk om een reactie;
- in geval van bezwaren van de cliënt, overleg op welke wijze u tegemoet kunt komen aan deze bezwaren;
- is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om uw cliënt of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in uw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de cliënt of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen;
- doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de cliënt of zijn gezinslid de doorslag moet geven.

Van contacten met de cliënt over de melding kunt u afzien:

- als er concrete aanwijzingen zijn dat de veiligheid van de cliënt, die van u zelf, of die van een ander in het geding is, of zou kunnen zijn;
- als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de cliënt daardoor het contact met u zal verbreken.

IVb. Verdeling van verantwoordelijkheden voor het zetten van de stappen en het beslissen over het al dan niet doen van een melding

Het zetten van de stappen van de meldcode is een verantwoordelijkheid van:

Functionarissen van wie, gelet op hun taken en verantwoordelijkheden, verwacht wordt dat zij de stappen van de meldcode zetten.

Zo nodig kan hierbij een onderscheid worden gemaakt tussen functionarissen die alleen stap 1 zetten en functionarissen die alle stappen zetten.

Er kunnen ook functionarissen genoemd worden die niet in dienst zijn van de instelling. Zo kan er binnen een school bijvoorbeeld vastgelegd worden dat de eerste stap wordt gezet door alle leerkrachten en dat het schoolmaatschappelijk werk de vervolgstappen zet.

Als aandachtsfunctionaris¹⁶ huiselijk geweld of kindermishandeling kan/kunnen worden geraadpleegd:

Functionarissen op wie een beroep kan worden gedaan voor advies en ondersteuning bij het zetten van de stappen van de meldcode

Verantwoordelijk voor het besluit in stap 5 voor het al dan niet doen van een melding is:

[Functionaris die, gelet op zijn taken en verantwoordelijkheden, verantwoordelijk is voor de beslissing om al dan niet een melding te doen.

NB: Deze functionaris moet ook in stap 5 worden genoemd als degene die binnen de organisatie beslist over zelf hulp bieden of een melding doen].

Indien er vrijwilligers werkzaam zijn binnen de instelling, kan hier ook worden aangegeven wat er op het punt van signaleren van vrijwilligers wordt verwacht en bij wie zij binnen de organisatie hun signalen kunnen neerleggen voor eventuele vervolgstappen.

¹⁶ Een aandachtsfunctionaris is op grond van de Wet meldcode niet verplicht. Een dergelijke functionaris kan echter wel een belangrijke rol vervullen in de ondersteuning van de medewerkers en van de leiding van de instelling in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en bij het volgen van de stappen van de meldcode.

IVc. Verantwoordelijkheden van [naam organisatie]

Gelet op de Wet verplichte meldcode draagt het bevoegd gezag van [naam organisatie] er zorg voor dat:

- er binnen de organisatie een meldcode beschikbaar is die voldoet aan de eisen van de wet;
- er binnen de organisatie bekendheid wordt gegeven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering worden aangeboden, zodat beroepskrachten voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode wordt opgenomen in het inwerkprogramma van nieuwe medewerkers;
- er voldoende deskundigen beschikbaar zijn die de beroepskrachten kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode aansluit op de werkprocessen binnen de organisatie;
- de werking van de meldcode regelmatig wordt geëvalueerd en dat zo nodig acties in gang worden gezet om de kennis over en het gebruik van de meldcode te bevorderen.

Protocollen, meldcodes en overige stukken die bij het opstellen van dit basismodel zijn gebruikt

- Brief van de Staatssecretaris van VWS, de Minister voor Jeugd en Gezin en de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer m.b.t. een verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling kenmerk Tweede Kamer, vergaderjaar 2008 – 2009, 28 345, nr. 72, november 2008.
- Informatieflyer Verwijsindex: Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2016). *Verwijsindex Risicjongeren*. Verkregen op 25 juli 2016 van <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/jeugdhulp/nieuws/informatieflyer-over-verwijsindex-risicjongeren-vir>
- Landelijk kwaliteitskader Veilig Thuis (VNG) Landelijk Netwerk Veilig Thuis. (2016). *Kwaliteitskader Veilig Thuis, zicht op veiligheid*. Verkregen op 25 juli 2016 van https://vng.nl/files/vng/20160701_vastgesteld_kwaliteitskader_veilig_thuis_-zicht_op_veiligheid.pdf
- Model handelingsprotocol Veilig Thuis, Baeten, P., Eijkern, L. van., Simon, M. & Pattje, W. (2014). *VNG-model handelingsprotocol voor he advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling 'Veilig Thuis'*. Verkregen op 25 juli 2016 van <https://vng.nl/onderwerpenindex/maatschappelijke-ondersteuning/veilig-thuis/nieuws/vng-model-handelingsprotocol-veilig-thuis-beschikbaar>
- JGZ-richtlijn Kindermishandeling, april 2016. Vink, R., Wolff, M. de., Broerse, A., Heerdink, N., Sleuwen, B. van. & Kamphuis, M. (2016). *JGZ-richtlijn Kindermishandeling*. Verkregen op 25 juli 2016 van <https://www.ncj.nl/richtlijnen/jgzrichtlijnenwebsite/details-richtlijn/?richtlijn=12>
- Handelingsprotocol Vrouwelijke Genitale Verminking, (2016). Utrecht: Pharos, download 1-11-2016 van: <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/algemeen/webshop/product/229/handelingsprotocol-vrouwelijke-genitale-verminking-bij-minderjarigen>
- KNMG–Meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst. (2015). *KNMG-Meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld*. Verkregen op 25 juli 2016 van: <https://www.knmg.nl/advies-richtlijnen/dossiers/kindermishandeling.htm>
- KNOV Meldcode kindermishandeling Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen. (2013). *KNOV Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk geweld. Stappenplan voor verloskundigen*. Verkregen op 25 juli 2016 van: <http://www.knov.nl/werk-en-organisatie/tekstpagina/512/wet-verplichte-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling/>
- Meldcode Huiselijk geweld, kindermishandeling, ouderenmishandeling en/of verwaarlozing regio Haaglanden. GGD Haaglanden. (2015). *Meldcode Huiselijk geweld, Kindermishandeling, Ouderenmishandeling en/of verwaarlozing regio Haaglanden*. Regionale ambulance voorziening Haaglanden. Verkregen op 25 juli 2016 van: <http://www.veiligthuishaaglanden.nl/?mdocs-file=286&mdocs-url=false>

Dit is een uitgave van
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Bezoekadres
Parnassusplein 5 | 2511 vx Den Haag Den Haag

Postadres
Postbus 20350 | 2500 EI Den Haag
Telefoon 070 340 79 11
Telefax 070 340 78 34
www.minvws.nl

Redactie: VWS/DMO
Vormgeving: Optima Forma bv

november 2016